

DEPARTMENT OF
POLITICAL SCIENCE

FOUNDED 1999

Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
Факультет журналистики и политологии
Кафедра политологии

**ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ
ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ МОДЕРНИЗАЦИЯСЫ:
ПЕРСПЕКТИВАЛАР МЕН СЫН-ҚАТЕРЛЕР**

Х-шы Халықаралық ғылыми-практикалық
конференция материалдары
5 мамыр 2020 ж.

**СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ
КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА:
ПЕРСПЕКТИВЫ И ВЫЗОВЫ**

Материалы X-Международной
научно-практической конференции
5 мая 2020 г.

Нур-Султан, 2020

УДК 327(063)
ББК 66.4 (0)
С 69

Редакционная коллегия:

Доктор политических наук, профессор **Р.А. Нуртазина**, Казахстан
Доктор политических наук, профессор **Е.В.Матвеева**, Россия
Доктор политических наук, профессор **Хасан Язиджы**, Турция
Депутат VI Созыва Палаты представителей Национального собрания
Республики Беларусь – **Жданович Павел Леонидович**

Организационный комитет конференции: E-mail: polscience323@gmail.com

Информация о конференции на сайте: enu.kz

Рыстина И.С. – доктор PhD, доцент, зав.кафедрой политологии

Копежанова Д.Е.- доктор PhD, доцент кафедры политологии

Болатулы Нуржан – преподаватель кафедры политологии

«Социально-политическая модернизация казахстанского общества: перспективы и вызовы».

Сборник материалов X- Международной научно-практической конференции. (5 мая 2020 г) – Нур-Султан, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева.

ISBN 978-601-337- 131-3

Сборник материалов международной научно-практической конференции содержит тезисы докладов преподавателей, докторантов PhD, магистрантов в области политических наук. Основная тематическая направленность дискуссионных вопросов отражает аспекты реализации социальной политики государства в условиях глобализации, актуальные проблемы политической науки, философии Абая Кунанбаева в современных социально-политических реалиях, волонтерства в контексте формирования гражданского общества и реализация программы «Рухани жанғыру», как новые тренды духовного обновления нации.

В докладах сохранен авторский стиль. Материалы сборника предназначены для широкого круга научной и научно-педагогической общественности, могут быть использованы в теории и практике прикладной политологии и международных отношений.

Ответственность за аутентичность и точность цитат, имен, названий и иных сведений, а также за соблюдение закона об интеллектуальной собственности несут авторы публикаций.

ISBN 978-601-337- 131-3

© Кафедра политологии
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2020.

Әдебиеттер

1 Парламент табысты мемлекеттің маңызды саяси институты /«Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығы:табысты мемлекет, табысты ел» Халықаралық ғылыми –практикалық конференцияның материалдары (2 маусым 2016 жыл), Астана,146-150 бб.

2 Тәуелсіз Қазақстандағы тіл саясаты және Сұлтан Оразалы // Сұлтан Оразалы. Өнегелі өмір сериясы. Мақалалар жинағы . Ред. басқарған Ғ.М. Мұтанов. – Алматы: Қазақ университеті баспасы. 2016, 186-195 беттер.

3 Казахстан как современное суверенное государство. /Молодой ученый. №6.1(86.1). 2015 Спецвыпуск. Акту

4 Өнегелі өмір / құраст. С.Е. Қалиева. – Алматы: Қазақ университеті, 2019. – 372 б.

ӘОЖ 32

Жолумбетов Елнур Маратбекович

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ

политология манадығы, 2-курс докторанты

e-kazakh@mail.ru

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ТУРИЗМДІ ДАМУДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТ ТӘЖІРИБЕСІ МЕН ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Аннотация: Масштабность и важность туризма свидетельствуют о его принадлежности к стратегическим отраслям экономики страны, что требует непосредственного государственного регулирования, с целью обеспечения пропорциональности развития территориальных и отраслевых народнохозяйственных комплексов, обоснования политики занятости, обеспечения роста бюджетных доходов и управления состоянием платежного баланса.

Ключевые слова: туристическая полишка, туристическая инфраструктура, туристический имидж

Abstract: The scale and importance of tourism indicate that it belongs to the strategic sectors of the country's economy, which requires direct state regulation in order to ensure the proportionality of the development of territorial and sectoral economic complexes, justify employment policies, ensure the growth of budget revenues and manage the balance of payments.

Key words: tourist policy, tourist infrastructure, tourist image

Қазақстан Республикасы нарықтық экономика жағдайында қарқынды дамып келеді, бірақ негізінен мұнай өндіру және металлургия салалары дамуда, туризмге қатысты, ол ұзаққа созылған пайда болу кезеңінде ғана қалады. Қызмет көрсету және туризм саласының барлық инфрақұрылымы Кеңес Одағы кезінде салынған деңгейде қалды, өкінішке орай, дамымайды, ал егер жеке тұлғалар дамыса, бірақ мемлекет ретінде емес. Мемлекет, әрине, елде туризмді дамыту бойынша түрлі бағдарламалар әзірлеуге тырысады, бірақ олардың орындалуы үшін аз адамдар жауап береді. Жалпы алғанда, Қазақстанды туризм бойынша мықты аймақ ретінде дамыту үшін инфрақұрылымды жетілдіру, шекараны кесіп өту ережелерін оңайлату немесе кем дегенде, көші-қон қызметінің нақты жұмысын жолға қою қажет. Ескі қонақ үйлермен қатар инфрақұрылымның кемшіліктеріне ескірген автомобиль

базасын, тамақтандыру қызметін кәсіби емес ұйымдастыруды, білікті кадрлардың жетіспеушілігін жатқызуға болады.

Егер Қазақстан Республикасының қонақ үй әлеуетін қарайтын болсақ, орналастыру құралдарының саны 2013 жылдан 2018 жылға дейінгі кезеңде 59% - ға өсті деген мынадай қорытынды жасауға болады. Егер 2000-шы жылдардың басында қонақ үйлердің 60%-ға жуығы жабық болса немесе қайта бейіндесе, 2015-2018жж. кезеңінде жаңа қонақ үйлер мен қонақ үйлер ашылуының кері үрдісі байқалады. Бұл инфрақұрылымдардың дамуы әлі де жүріп жатқанын көрсетеді, бірақ баяу, орналастыру объектілерінің саны жыл ішінде орташа есеппен 10%-ға өседі. Орналастыру объектілерінде қызмет көрсетілген туристер саны 2018 жылы 5526864 адамға өсті, бұл 60% құрайды. Туристердің орташа саны жылына 8-10% - ға артып отыр, бұл туризм объектісі ретінде Қазақстанға деген қызығушылықтың қарқынды өсуін сипаттайды. [1]

Кесте 1. Орналастыру орындарында қызмет көрсетілген келушілер саны

	адам			
	январь-март	январь-июнь	январь-сентябрь	январь-декабрь
2013	627 637	1 482 130	2 483 063	3 307 752
2014	739 789	1 747 443	2 918 613	3 804 447
2015	736 181	1 714 594	2 883 944	3 802 225
2016	839 825	1 825 069	3 216 957	4 217 782
2017	932 603	2 172 213	4 107 907	5 279 406
2018	968 015	2 276 864	4 262 963	5 526 864

Туристік қызметпен айналысатын кәсіпорындармен қызмет көрсетілген шетелдік туристердің көлемін қарайтын болсақ, статистика деректері бойынша 2013 жылдан 2015 жылға дейін қызмет көрсетілген резидент еместердің саны 53% өсті. Осы кезеңде шетелге шығуға шешім қабылдаған туристер саны 74% - ға өсті. Ел ішінде қызмет көрсетілген туристердің көлемі 66% - ға артты. Осыған орай, келу немесе ішкі туризмге қарағанда, шығу туризмінің тиімді дамитынына қорытынды жасауға болады.

Кестені талдау деректері бойынша, бүкіл республика бойынша қонақ үйлердің толтырылуы шамалы өзгереді, мысалы, 2013 жылы ол 23,3%, ал 2018 жылы – 28,7% құрады, бұл оның тек 5,4% - ға ғана өскенін көрсетеді. [1]

Туристік фирмалардың санына келетін болсақ, статистикалық талдау деректері бойынша олардың саны 395 бірлікке өсті, бұл 39% құрайды. Туристік фирмалардың саны көп емес, бұл жақсы, қызметтердің жақсы сапасын көрсетеді, себебі бәсекелестер көп болған кезде, жоғары деңгейдегі қызметтердің сапасы әрдайым емес. Егер туристік қызмет көрсететін жеке кәсіпкерлердің санын қарайтын болсақ, олар 2007 жылы барлығы 51 болатын, бұл туристік фирмалардың басым бөлігін жеке кәсіпкерлерге қарағанда қызмет көрсетуге үлкен кепілдік беретін мемлекеттік кәсіпорындар немесе біріккен кәсіпорындар құрайтынын көрсетеді.

Қазақстан Республикасындағы туристік қызметтің кейбір көрсеткіштерін талдау үшін 2015 жылғы деректерді аламыз. Өткен жылы көрсетілген қызметтердің жалпы көлемінде келу, шығу және ішкі туризм үлесінің айтарлықтай ұлғаюына қол жеткізілді. Сонымен қатар ТМД елдерінен келушілердің саны артты. 2015 жылы ол келгендердің жалпы санының 51,3% - ын құрады. Туристердің негізгі массасы Республикамызға Германиядан, АҚШ, Қытай, Ұлыбританиядан келді. Мысалы, 2015 жылы шығу туризмінің көлемі өткен жылмен салыстырғанда 18,6% - ға ұлғайды, онда шығу туризмінің көлемі 54575 адамды құрады, ал

алдыңғы жылы бұл сан 64764 адамды құрады. ТМД-дан тыс елдерде тұру күндерінің орташа саны 2015 жылы 3-4 күнді құрады. Ең көп баратын елдер - Түркия, Қытай, Германия, БАӘ.

Ішкі бағыттағы туристердің саны 2015 жылы өткен жылмен салыстырғанда 1,8 есеге артты.

Қазақстанға келетін туристердің көпшілігі қалайтын көлік түріне қатысты – бұл әуе көлігі - 94,7%. Екінші орында темір жол - 3,3%, үшінші қалааралық автобустар - 0,4% және өзге де құрлықтағы құралдарды туристердің 1,6% пайдаланады. Қазақстандық туристер әуе көлігін ұнатады, оның пайызы 74,4% құрайды, одан кейін қалааралық автобустар – 14,8%, үшінші орында теміржол көлігі - 9,9% турист және туристердің қалған 0,9% басқа құрлықтағы құралдарда жүруді қалайды. [6]

Егер Қазақстанға 2015 жылы келген туристердің мақсатын қарайтын болсақ, онда мынаны айтуға болады, туристердің тек 16,4%-ы ұйымдасқан демалыс мақсатында келді және 0,7% - ы коммерциялық шоп-турларға келді. Қалғандары туысқандары мен таныстарына немесе кәсіби сапар деп атады. Осылайша, туристердің Қазақстан Республикасына сапарларының мақсаттарын зерттеу бұл елдің бизнес объектісі ретінде тартымды екенін және көп жағдайда осында тұратын туыстары мен таныстарының есебінен, бірақ Қазақстанның тартымды туристік объект ретінде танымалдығы есебінен емес, танымалдылықты пайдаланатынын көрсетеді.

Статистикалық мәліметтерді талдағаннан кейін Қазақстандағы туризмнің болашақта дамуы туралы бір нәрсе қосуға болады. Қазіргі уақытта бұл елде әртүрлі елдерде туризмді дамыту бағдарламасы шеңберінде бірнеше перспективалы жобалар жұмыс істейді. Бірінші кезекте Алматы, Оңтүстік Қазақстан, Солтүстік Қазақстан және Шығыс Қазақстан облыстарында бар демалыс аймақтарын жайластыру жоспарлануда. [2]

Әрине, бұл Қазақстан Республикасын Халықаралық туристік нарықта ілгерілетудің жақсы мүмкіндігі. Ең алдымен, шетелдік туристерді Алматамен таныстыру. Ірі мәдени, ғылыми немесе спорттық халықаралық іс - шаралар өткізілген барлық қалалар - түрлі фестивальдар, жәрмеңкелер, көрмелер, форумдар, симпозиумдар, Олимпиада және Азия ойындары, сондай-ақ рангпен жарыстар арзан, бірақ өте беделді, оқиға кезінде де, кейін де, адамдар осында тек қана туристердің қызығушылығынан келген кезде қонақтар үшін тартымды болды. [3]

Туризм инфрақұрылымының жеткіліксіз дамуын, сондай-ақ қаржы қаражатының шектеулігін ескере отырып, мынадай өңірлерде үш, екі жұлдызды және түркласс санатындағы қонақ үйлер желісін салуға бағытталған өңірлік деңгейде «Еурокемпинг» [4] жобасын іске асыру шеңберінде қонақ үйлер, қонақ үйлер мен мотельдер желісін, сондай-ақ кемпингтерді бірінші кезектегі салудың басымдықтарын айқындау қажет.:

- Ақмола облысы-Көкшетау қ., Зеренді а. және Щучинск қ.;
- Алматы облысы-Текелі қ., Жаркент қ.;
- Жамбыл облысы - Тараз қаласы («Тектұрмас» сәулет кешенінің аумағында), Байзақ ауданы (ежелгі «Ақыртас» қалашығының аумағында), Жуалы ауданы Б. Момышұлы ауылы.

- Турккласс санатындағы қонақ үйлер, қонақ үйлер мен кемпингтер желісін құруды қамтамасыз ету керек:

- Шығыс Қазақстан облысында - Алакөл және Марқакөл көлдерінің жанында, Бұқтырма су қоймасында;

- Қызылорда облысында - Шымкент-Самарқанд тас жолы бойындағы Ұлы Жібек жолы учаскесінде;

- Атырау облысында - Сарайшық қалашығында;

- Маңғыстау облысы - Маңғыстау ауданы Шетпе ауылында;

- Павлодар облысында - Баянауыл МҰТП аумағында [6].

Кез келген елдерде туризмді дамыту көптеген факторларға байланысты. Ол үшін өңірдің туристік нысан ретіндегі жарнамасын дамыту өте маңызды. Туристік саланы құқықтық қолдау да маңызды рөл атқарады. Мемлекеттің кедендік формальдылықтары және оның басқа елдермен халықаралық қатынастары көбінесе елдегі туризмнің даму деңгейін анықтайды. Әрине, туризм инфрақұрылымының жай-күйіне баса назар аудармау мүмкін емес, өйткені инфрақұрылымның даму деңгейі өңірдің тартымдылығының көрсеткіші болып табылады. Сонымен қатар туристер санының өсуіне байланысты саяси жағдай, өйткені көптеген демалушылар қазір тұрақсыз саяси жағдай бар мемлекеттерге сапар шеге қоймайды. Бірақ саяхатшылар үшін тартымды объект ретінде мемлекеттің дамуында өңірдің рекреациялық ресурстары мен ол ұсына алатын туристік өнім шешуші рөл атқарады.

Қазақстан Республикасы Орта Азиядағы кез келген басқа мемлекет сияқты жақсы туристік әлеуетке ие. Бұл ел туристерге туризмнің түрлі түрлерін ұсына алады. Кез келген адам өз қалауы бойынша қажылық туризмін немесе эко-шытырман оқиғаны таңдай алады. Қазақстанның туристік өнімі өзінің ерекшелігіне ие, көптеген көрші елдердің туристік өнімі сияқты маусымдық сипатқа ие, бұл да осы елде туризмді дамытудың кемшіліктеріне жатады. Сонымен қатар, бұл мемлекеттің шетелдегі туристік нысан ретіндегі жарнамасы нашар дамыған, көп жағдайда туристер немесе өз туыстарына барады немесе сол жерге жұмысқа барады. Қазақстан Республикасында туристік саланы мемлекеттік қолдау да жақсара түседі, заңнамалық база тиісті түрде пысықталмаған. Сондай-ақ осы мемлекетке туристердің көп санын тарту үшін мемлекеттің паспорттық-визалық режимі және ел аумағында шетел азаматтарын тіркеуден өту кезіндегі қиындықтар тежеуіш болып табылады. Республикада туризмнің дамуын тежейтін тағы бір жоғарыда аталғандай фактор - инфрақұрылымның даму деңгейі. Мемлекет туризм саласын ел үшін перспективалы сала ретінде қолдай бастағандықтан, инфрақұрылым Кеңес Одағы кезінде қаланған деңгейде тұр. Инфрақұрылымның мұндай әлсіз дамуы кезінде туристер санының ең аз санынан үлкен пайда алу мақсатында бағалар айтарлықтай артады. [5]

Сонымен, туризмнің дамуын талдау кезінде Қазақстан Республикасындағы жеке сала ретінде туризмнің дамуын тежейтін мынадай факторлар анықталды:

- елдегі туризм инфрақұрылымының даму деңгейі;
- Қазақстандағы туристік саланы құқықтық қамтамасыз ету;
- мемлекеттің мемлекеттік шекарасын кесіп өтудің паспорттық-визалық формальдылықтары;
- шетелдік туристерге Қазақстан Республикасының жарнамасы жеткіліксіз;
- қызмет сапасына сәйкес келмейтін туристік өнімнің құны.

Ұлы Жібек жолы учаскесіндегі көптеген тарихи оқиғалардың куәгері бола отырып, оның жерлері Қытай мен Еуропа арасындағы байланысты бұрыннан бері қамтамасыз еткеніне қарамастан, Қазақстан туризмнің әлемдік аренасында туристік бағыт ретінде іс жүзінде белгісіз. Елдің тартымды туристік бейнесін құру іс-шарасы бір күндік әрекет ретінде қарастыра алу қиын. Қазақстанды халықаралық аренада ілгерілету және әлемдік туризмде тамаша табыстарға жету үшін көптеген шаралар мен іс-шаралар өткізу қажет. Қазақстан Республикасын туристік объект ретінде ілгерілету жөніндегі бірінші кезектегі іс-шаралар еліміздің туристік ұйымдарының халықаралық көрмелерге, жәрмеңкелерге, конференцияларға, оның ішінде Дүниежүзілік туристік ұйым өткізетін конференцияларға қатысуы сөзсіз болып табылады. Республика аумағында осындай іс-шараларды ұйымдастыру да маңызды.

Қазақстанның туризмдегі халықаралық ынтымақтастығы ЮНЕСКО және ДСҰ-ның Ұлы Жібек жолы бойынша, шет мемлекеттермен екіжақты және көпжақты келісімдермен жұмыс жөніндегі жобаларын әзірлеу мен іске асыру болып табылады. [6]

Қазақстанның халықаралық туризм аренасында жақсы ілгерілеуін қамтамасыз ету үшін елде ғана емес, шетелде де ақпараттық туристік орталықтар құру қажет. Бұл ретте

туристік ұйымдардың елдің шет елдердегі дипломатиялық өкілдіктерімен өзара іс-қимылы туралы ұмытпаған жөн.

Осылайша, осы елдегі туризм тек дами бастайды деп айтуға болады. Бұл Даму дербес болмайды, міндетті түрде туризмді дамытуға мемлекет үкіметінің өзі мүдделі болуы тиіс, өйткені жеке кәсіпкерлер бүкіл ел үшін маңызды саланы өз бетінше көтере алмайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Агентство по статистике РК / stat.gov.kz
2. Сенин, В. С. Организация международного туризма / В.С. Сенин. - М.: Финансы и статистика - 2003. – 400с.
3. Сергеева, Т.М. Транспортное обеспечение в туризме / Т.М. Сергеева. - Минск: Новое знание, 2003. с. 239 - 270.
4. Уокер, Дж. Р. Введение в гостеприимство / Дж.Р. Уокер. - М.: ЮНИТИ, 1999.- 463 с.
5. Чудновский, А.Д. Менеджмент туризма / А.Д. Чудновский, М.А. Жукова. - М. - 2002 г. - 483с. 26. Бекишева, Ш.Н. Сертификация: защита для клиентов / Ш.Н. Бекишева. - Алмата, Вестникъ Ресторатора. - 2001. - № 4. - С. 81-82.
6. Вуколов, В.Н. Роль туризма в экономике и социальной сфере современного Казахстана. //Казахстанское общество сегодня: социально-институциональные сдвиги и экономическое развитие. Алматы: Университет «Туран» - 1998. – 216с.
7. Ибраев, К. Казахстан практически неизвестен в мире как туристское направление // Панорама – 2004 №18.
8. Концепция развития туризма в Республике Казахстан. Одобрена постановлением Правительства Республики Казахстан от 6 марта 2001 г. № 333.//Правовой справочник «Законодательство». - Алматы: Юрист, 2004.

ӘӨЖ 342.25

Жұмағұлов Елдос Тәңірбергенұлы,
Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-нің докторанты,
aikelbet@mail.ru
Нұр-Сұлтан қ, Қазақстан

ЖЕРГІЛІКТІ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУ ИНСТИТУТЫН ҚАЛЫПТАСУ ҮРДІСІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ: ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ РЕСЕЙ

Abstract: local government in Kazakhstan when the issue occurs the further development of Institute of control, there is a need to consider the experience of other countries. Article subscribe to the this causes.

The main purpose of the article is the comparison considering the features of formation of Institute of local selfgovernment in the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan. EC to achieve this goal in the country local self-government, which formed the basis for development of normative legal acts comparative analysis and characteristic.

Studies have shown that as a result of the Russian and Kazakh local authorities set a common problem, there are differences in the development of the Institute.

In the future the results of this work local government in conducting research on development, political science, public administration, political management, and others.b. can be used to prepare lectures for the following courses.